

ORDE OP ZAKEN STELLEN

U hebt de schedels van Leviatan verbrijzeld. Psalm 74, 14

Ik zie hem van tijd tot tijd langs ons huis fietsen: een lange man, vaak in korte broek. Hij heeft altijd een of twee plastic zakken aan zijn stuur hangen. Hij heeft een bijzondere gewoonte. Als hij een stuk papier in het gras of in het park ziet liggen, fietst hij erheen, pakt het op en doet het in een van die plastic zakken. Ik heb hem wel eens even gesproken. Ik liep in het park waar hij juist op dat moment papier na papier uit het gras raapte. 'Wat bijzonder dat u dat doet,' zei ik. Hij vertelde dat hij zich altijd ergert aan de rommel die mensen achterlaten. Hij zag het als zijn taak om daar wat aan te doen. Hij is een uitzondering. De meeste mensen ergeren zich er misschien ook wel aan, maar zien het als een taak van de gemeente. Die moet het maar opruimen. Maar deze moderne Don Quichot op zijn stalen ros bindt de strijd aan met de chaos. Ik moest aan hem denken bij het lezen van Psalm 74.

Eigenaardige Psalm trouwens. Je kunt er ruwweg drie delen in herkennen. Het eerste deel is een klacht aan God, een klacht over vijanden die huishouden in het heilige land. Ze hebben niet alleen de mensen onderdrukt, maar ook nog eens de tempel, Gods eigen huis, ontwijfd. Wat precies de historische achtergrond van die klacht is, weten we niet. Wel is duidelijk dat de situatie radeloos maakte. De wanorde regeerde. Daarom roept de Psalm God ook op iets te doen. Die oproep vinden we in het derde gedeelte. 'Kom toch in actie,' smeekt het lied. En daarbij doet de Psalm een beroep op een eigenschap van God dat in het tweede deel ter sprake komt: 'U hebt immers toch ook de Leviatan met de vele koppen overwonnen?'

De Leviatan? Dat klinkt als iets uit de Efteling of uit de zoveelste Harry Potterfilm: een mythisch monster dat bestreden moet worden. En inderdaad, de Leviatan is een mythische draak die je wel meer in de Bijbel tegenkomt. Trouwens, niet alleen in de Bijbel. Je komt de Leviatan ook tegen in oudoosterse mythen uit die tijd. De Leviatan is de macht van de chaos, verbeeld als een enorme waterslang die met zijn zwiepende staart alles in het honderd gooit. Een monster met meerdere koppen. Maar – zo zingt de Psalm – God heeft zijn koppen verbrijzeld en hem als voer aan de haaien gegeven. Zo werd paal en perk gesteld aan de chaos. Sterker, zo is de schepping tot stand gekomen. Door de chaos te verslaan werd er orde mogelijk. Bronnen en beken, dag en nacht, zon en maan, zomer en winter – alles kreeg een eigen vaste tijd en plaats.

'Als u die macht van de chaos kon verslaan,' zo bedoelde de Psalmist, 'waarom dan ook niet onze vijanden die zelfs van uw tempel een puinhoop maakten?' De Psalmist gebruikt dus de scheppingsvoorstelling van zijn dagen om zijn zaak bij God te bepleiten. Maar nu gaat het ons vanmorgen niet om de zaak van die Psalmist, maar om zijn voorstelling van de schepping. *Want dat is een heel andere dan wij gewend zijn.*

Wij spreken altijd van HET scheppingsverhaal – alsof er maar één is. Maar wie goed kijkt, ziet dat er alleen al in Genesis 1 en 2 (waar we dan aan denken) sprake is van twee verhalen. Eén waarin de mens als laatste wordt geschapen en één waarin de mens als eerste wordt geschapen. In het eerste verhaal wordt man en vrouw bovendien tegelijk geschapen, in het tweede de vrouw na de man. En in het eerste worden de mensen in een kant en klare wereld geplaatst, in het tweede wordt de wereld als een tuin om hen heen gebouwd.

Twee verhalen dus. Voor veel mensen is dat een verwarrende gedachte. Maar het gaat nog verder: er zijn in de Bijbel nog meer voorstellingen van de schepping. Psalm 74 stelt het ontstaan van de wereld voor als een overwinning op de macht van de chaos. De Bijbel gebruikt dus onbekommerd verschillende beelden naast elkaar. Sterker nog, hij leent heidense beelden om er vervolgens een eigen draai aan te geven – de draai van het eigen geloof. En geen spoor van verontrusting. Bij ons moet alles moet kloppen in een gesloten, rationeel systeem, willen wij iets voor waar houden. Wij zijn kinderen van de Verlichting – de periode in de geschiedenis waarin wetenschappelijke normen regeren. En die normen zeggen ons: A kan niet tegelijk B zijn. Maar de Bijbel gebruikt onbekommerd verschillende voorstellingen door elkaar. Waarom? Omdat het beelden zijn die gelovigen van weleer kozen om er hun geloof in God als Schepper mee uit te drukken. Het gaat dus om geloofservaring van het volk Israël. Maar – zeggen wij dan – dan is het dus *verzonnen*? Het is dus *mensenwerk*? Dat is tekort door de bocht. Het staat in de Bijbel. Dat betekent: God zelf heeft het opgenomen in zijn alles omspannende verhaal. Kennelijk vond de Eeuwige het dus geschikt voor zijn doel. Dat betekent: ook een geloofservaring van mensen kan een *openbaring* van God zijn of worden. God wil ons kennelijk ook door dit verhaal iets zeggen. Wat dan? Ik hoor er dit in: dat wij de chaos die God er door de voordeur het huis van zijn schepping uit heeft gewerkt, niet door de achterdeur weer binnen moeten halen. God en chaos – dat gaat niet door één deur.

In Nederland kennen wij sinds een aantal jaren het woord *verrommeling*. We gebruiken het wanneer het landschap een rommeltje wordt. Kijk bijvoorbeeld naar industrieterreinen: de bebouwing wordt steeds slordiger. Er is vaak geen enkele eenheid te ontdekken. Ieder doet wat goed is in zijn ogen. Die verrommeling zie je op meer plaatsen optreden. Of iets mooi is of past in het geheel, daarover wordt niet nagedacht, er wordt alleen gedaan.

Maar dat woord 'verrommeling' kun je ook op andere zaken toepassen. Op de communicatie bijvoorbeeld. We hebben allemaal het recht op vrije meningsuiting. Maar voor velen is dat een vrijbrief voor het kwetsen van anderen. 'Het gaat immers om het vrije woord,' wordt er dan gezegd. Columnisten, Tv-makers en cabaretiers maken veelvuldig gebruik van dat argument. Ze lijken ongevoelig voor het argument dat zij daarmee ook anderen beïnvloeden. Je moet immers kunnen zeggen wat je wilt. Maar wanneer iedereen maar doet wat er in hem opkomt neemt de verruwing en daarmee de verrommeling toe.

Verrommeling in de communicatie – dat kan ook subtieler. En dichterbij dan je denkt. Een toenemend aantal mensen geeft zich bijvoorbeeld op voor een groothuisbezoek of andere kerkelijke activiteit, maar blijft vervolgens onafgemeld weg. Slordig. Onbeleefd.

Verrommeling – het komt voor in het landschap, in de communicatie, maar ook in ons eigen hoofd. Dagelijks krijgen wij ongevraagd talloze boodschappen en beelden 'binnen'. Voorbeeld: porno. Er is een tijd geweest dat die alleen op moeilijke plekjes in obscure zaakjes te vinden was. Je moest je best doen om er aan te komen. Nu is het omgekeerd: je moet juist je best doen om pornografische beelden te ontlopen. Ongevraagd en onbedoeld wordt je er op het internet mee geconfronteerd. Voor jonge mensen is dat al vanzelfsprekend geworden. En wie er nieuwsgierig en onbevangen op in gaat, krijgt alles open en bloot te zien. Maar die beelden laten wel sporen na in je hoofd. Sporen van verknipte beelden die je kunnen verstrikken. Het verrommelt je hoofd.

Heeft dat alles nog te maken met Psalm 74? Jawel, er is weliswaar geen tempel meer, maar in het Nieuwe Testament wordt de mens zelf een tempel van God. Genoemd! En Jezus zei dat het heiligdom van Jeruzalem eens niet meer nodig zou zijn, omdat God overal woont – de wereld is zijn woning. God wil wonen in mensen en in de wereld – het is allebei waar. Maar dan moet je niet, net als die vijanden in Psalm 74, van die woning een puinhoop maken! En dat gebeurt gemakkelijk.

Er zit een kracht in de werkelijkheid die, als we alles op z'n beloop laten, zorgt voor groeiende rotzooi en chaos. Dan kan het gebeuren dat de wanorde zelfs te overweldigend wordt. Dan heb je teveel rommel in je hoofd of in je lijf of in je huis of in je samenleving toegelaten. Dan kun je erin verstrikt raken. Dan grijnst de duivel. Want net als de Leviatan is hij dol op wanorde. U vraagt of ik nog in de duivel geloof? De duivel heeft juist graag dat ik *niet* in hem geloof: dan kan hij ongestoord zijn gang gaan! Maar soms heb je mythische beelden nodig om anonieme en ongrijpbare krachten een gezicht te geven en ze te bevechten. Net als God: de macht van de wanorde weerstaan, orde op zaken stellen.

VOORBEREIDING

Welkomstwoord

We zingen:

Ie-de-re nacht ver-lang ik naar U, o God,
ik hun-ker naar U met heel mijn ziel.
Ie-de-re dag ver-lang ik naar U, o God,
ik hun-ker naar U met heel mijn ziel.

we gaan staan

Stilte voor persoonlijke voorbereiding

Bemoediging en groet

v.: onze hulp is in de naam van de Heer

g.: **die hemel en aarde gemaakt heeft**

v.: die trouw blijft tot in eeuwigheid

g.: **en niet laat varen het werk van zijn handen**

v.: de Heer zij met u

g.: **ook met u zij de Heer**

Aanvangslied: Psalm 98

we gaan zitten

Over de dienst

Ter verootmoediging: Gezang 48: 6

Woord van vergeving

Zingen: Gezang 48: 7

Regel voor ons leven.

Zingen: Gezang 48: 8

ROND HET WOORD

Gebed van de zondag

*Als de kinderen naar de nevendienst gaan:
(melodie gezang 28)*

Wij steken de kaarsen aan
en gaan met de lampen hier vandaan.
Wij horen in eigen taal
verhalen van God en de mensen.
We zingen verwonderd een lied
dat God ons zijn vriendschap biedt.

Eerste lezing: Psalm 74

1 Een kunstig lied van Asaf.

I

Waarom, God, hebt u ons voor altijd
verstoten,
brandt uw woede tegen de schapen die u
hoedt?

2 Denk aan het volk dat u ooit hebt
verworven,
de stam die u hebt vrijgekocht, uw eigen
bezit,
de Sionsberg waar u ging wonen.

3 Kom naar de stad die voor altijd in puin
ligt,
de vijand liet niets van het heiligdom heel.

4 In het hart van uw huis brulden uw
tegenstanders,
zij zetten er hun zegetekens neer.

5 Zoals met kapmessen wordt ingehakt
op struikgewas en kreupelhout,

6 zo sloegen zij met bijl en breekijzer
al het snijwerk kort en klein.

7 Ze hebben uw heiligdom in de as gelegd,
de plaats waar uw naam woont, verwoest en
ontwijd.

8 'We vagen alles weg,' zeiden ze,
en alle godshuizen in het land hebben zij
verbrand.

9 Een gunstig teken zien wij niet, niet één
profeet meer,
en geen van ons weet voor hoe lang.

10 Hoe lang nog, God, zal de tegenstander u
bespotten?

Zal de vijand uw naam voor altijd
beschimpn?

11 Waarom houdt uw hand zich in bedwang?
Hef uw machtige hand en sla toe,

12 God, mijn koning van oudsher,
die verlossing brengt in het hart van het
land!

II

13 U hebt door uw kracht de zee gespleten
en de koppen van monsters op het water
verpletterd,

14 **u hebt de schedels van Leviatan
verbrijzeld,**

hem als voedsel gegeven aan de dieren in de
woestijn,

15 u hebt bronnen en beken laten ontspringen,
altijd stromende rivieren drooggelegd.

16 Van u is de dag, van u is de nacht,
u hebt maan en zon een vaste plaats gegeven,

17 u hebt de grenzen van de aarde bepaald,
zomer en winter – u hebt ze gevormd.

III

18 Bedenk dit, HEER, nu de vijand u bespot
en dwazen uw naam beschimpen.

19 Geef uw duifje niet prijs aan de wilde dieren,
vergeet uw vernederd volk niet voorgoed.

20 Kom uw verbond met ons na – vol is het land
met duistere oorden, hollen van geweld.

21 Laat verdrukten niet teleurgesteld heengaan,
laat zwakken en armen uw naam loven.

22 Sta op, God, verdedig uw zaak,
bedenk dat dwazen u dag na dag bespotten,
23 vergeet het razen van uw tegenstanders niet,
het tieren van uw vijanden – het klinkt voortdurend op.

Zingen: **Psalm 74: 7,8,9,10**

Tweede lezing: **Jesaja 45: 18-19**

18 Dit zegt de HEER,
die de hemel geschapen heeft – hij is God! –,
die de aarde gemaakt en gevormd heeft
en die haar heeft gegrondvest –
niet als chaos schiep hij de aarde,
maar om te bewonen heeft hij haar gevormd:
Ik ben de HEER, er is geen ander.

19 Ik heb niet in het verborgene gesproken,

ergens in een duister oord,
ik heb Jakobs nageslacht niet gevraagd:
'Zoek mij in de chaos.'
Nee, ik ben de HEER,
al wat ik zeg is rechtvaardig,
wat ik aankondig is waarachtig.

Zingen: **Gezang 399: 1**

Uitleg en verkondiging: **Orde op zaken**

Meditatief orgelspel

Zingen: **Gezang 473: 1,2,5,,6,9,10**

GEBEDEN EN GAVEN

Gebeden

v.:zo bidden en zingen wij:

Houd mij in le-ven, wees Gij mijn red-ding,
steeds weer zoe-ken mijn o-gen naar U.

Stil gebed – Onze Vader

Inzameling van de gaven voor: de kerk

Slotlied: **Gezang 21: 1,4,7**

Zegen

A - men

